

ובסכנה, כשמפחד להתעכב שם שמא יבאו צ-ב ליסטים ויתנפלו עליו — מכסן בבגד, והולך לו.

רבי שמעון אומר: מוליכן פחות מארבע אמות, ואח"כ נותנן לחבירו, וחבירו לחבירו, וכל אחד מוליכן פחות מארבע אמות, עד שמגיע לחצר החיצונה הראשונה שבעיר, שהוא מקום המשתמר.⁽⁶⁾

וכן בנו שגולד בשדה בשבת — נותנו לחבירו, וחבירו לחבירו, כל אחד פחות מארבע אמות, אפילו מאה אנשים, עד שמכניסו לעיר.

רבי יהודה אומר: נותן אדם חבית עם מים לחבירו, וחבירו לחבירו, ומוליכה כך אפילו חוץ לתחום.⁽⁷⁾

אמרו לו: לא תהלך חבית זו יותר מרגלי בעליה, שאסור להוליכה רק עד היכן שבעליה יכולים ללכת. ובגמרא יבואר אופן פלוגתתם.

גמרא:

בבת אחת. דהיינו, שמכניסן כשהוא לבוש שני בתי תפילין בראשו, ושנים בזרועו. ובגמרא יבואר פלוגתתם.

במה דברים אמורים, שחייב להכניס לעיר — במוצא ישנות, שניכר ברצועותיהן רושם הקשר שרגילין לעשות בתפילין,⁽⁴⁾ דודאי תפילין הם, ויש בהם קדושה, ואסור להשאירם כך בבזיון.

אבל בחדשות, שאין ניכר בהם הקשר — פטור מלהכניסן,⁽⁵⁾ שמא אינן תפילין אלא קמיע בעלמא העשוי בצורת תפילין.

ואין בהם קדושת תפילין כי לא נעשו לשם תפילין, ולכן לא מחללין שבת עליהם.

מצאן צבתים, ערימות ערימות של תפילין, שכל זוג קשור בפני עצמו, או מצא כריכות, שכל התפילין קשורין יחד בכל ערימה, ולא יספיק להכניס את כולן זוג זוג עד צאת השבת — לא התירו לו להכניסן בשבת, שהרי בין כך יצטרך להתעכב עד צאת השבת.

אלא, מחשיך עליהן, ממתין שם, ושומרם עד שתחשך, ומביאן בבת אחת.

6. הקשה הגאון יעקב, הא עובר איסור דאורייתא של הכנסה לרה"י [ולא הותר איסור תורה משום מניעת בזיון תפילין]. ותירץ דמיירי שהאחרון פושט ידו לפניו ובעל החצר נוטל מידו, דהוי רק איסור דרבנן, כמבואר במשנה ריש מסכת שבת.

7. רבי יהודה מתיר להוליך ע"י הרבה אנשים אפילו לדבר הרשות. ושלש מחלוקות בדבר: לתנא קמא אסור אפילו בתפילין.

לרבי שמעון מותר רק משום מניעת בזיון

4. ואפילו אם עתה אין בהם קשר, ניכר מקום הקשר שיש שם קמט. תוד"ה וכי, לקמן צו ב.

5. ואף אסור להכניסן כדלהלן. וכן הוא להדיא בברייתא בגמרא. תוד"ה אבל.

ומה דנקטה מתניתין לשון פטור, הוא להשמיענו שפטור אפילו מלהחשיך עליהם, ואין דינם כמצא בתים או כריכות שהחייב להחשיך עליהן, כמבואר בתוס' לקמן צו א ד"ה מצאן. קרבן נתנאל אות מ'.

עשר בגדים. והוא רבי יוסי הנזכר במשנה שחולק על תנא קמא. ומשמע שתנא קמא הוא רבי מאיר].

ומתרצינן: אמר רבא: אפילו תימא מתניתין רבי מאיר היא, לא קשיא:

התם בשאר מלבושים, כדרך מלבושו כחול — שוויה רבנן. שהתירו לו ללבוש כדרך שהוא לובש ביום חול. וכדמפרש ואזיל.

וגם הכא בתפילין. כדרך מלבושו כחול — שוויה רבנן.

ומבאר רבא: התם, דביום חול כמה דבעי לביש, שדרכו ללבוש כחול כמה בגדים שירצה, הילכך לענין הצלה בשבת נמי שרו ליה רבנן להוציא כמה בגדים שירצה דרך מלבוש.

אבל הכא, דבחול נמי רק זוג אחד, אין, הוא מניח, טפי לא. ולא יותר. הילכך, לענין הצלה נמי — זוג אחד, אין, טפי לא.

דקסבר תנא דמתניתין דשבת זמן תפילין הוא, והדרך להניח תפילין בשבת, ולא התירו לענין הצלתם מבזיון, אלא רק שיניחם כדרך מצותו, ולא יותר.⁽¹⁰⁾

והוינן בה: וכי רק זוג אחד, אין, מותר לו להכניס בבת אחת, לתנא קמא. טפי — לא?

לימא האם נאמר כי תנן סתמא דמתניתין דלא כרבי מאיר. והרי סתם משנה רבי מאיר היא?

דאי כרבי מאיר, האמר שאם נפלה דליקה בשבת בחצירו, לובש כל מה שיכול ללבוש, ועוטף כל מה שיכול לעטוף, אפילו הרבה בגדים זה על גבי זה, ומוציא לחצר אחרת. ואילו הכא, לא התירו אלא זוג אחד בלבד?

דתנן: במסכת שבת [קכ א]: ולשם, לחצר הסמוכה לדליקה — מוציא כל כלי תשמישו הצריכים לו לאותה שבת. ולובש כל מה שיכול ללבוש, ועוטף כל מה שיכול לעטוף.⁽⁸⁾

ומבאר הגמרא: וההיא סתמא — ממאי דרבי מאיר היא?⁽⁹⁾

דקתני עלה בבריתא [שם]: לובש ומוציא לחצר אחרת, ופושט שם, וחוזר ולובש, ומוציא, ופושט אפילו כל היום כולו, דברי רבי מאיר.

[ורבי יוסי חולק עליו, שמותר רק שמונה

תפילין.]

ולרבי יהודה מותר אפילו לדבר הרשות.

רש"ש צו ב.

9. אע"ג דסתם מתניתין רבי מאיר היא, מ"מ אי לאו דמוכח כן היה יכול לתרץ דההיא סתמא לא כרבי מאיר, כיון דקשיא תרי סתמי אהדדי, ועל כרחך תרי תנאי היא, ריטב"א.

10. והראשונים מבארים דאף אם שבת לאו זמן תפילין וטעם היתר טלטולן בשבת משום דהן

8. כתב הריטב"א, אף דשם מיירי שמוציא לחצר שמעורבת עמה [בעירובי חצירות], בכל זאת מוכיח, דכמו ששם התירו רק דרך מלבוש ולא חילקו בין רב למעט, הכי נמי משום כבוד תפילין, שהתירו אף מרה"ר לרה"י, אין לחלק בין רב למעט.

שנינו במשנה: **רבן גמליאל אומר שנים שנים:**

והוינן בה: **מאי קסבר רבן גמליאל?**

אי קסבר שבת זמן תפילין הוא, ולא התירו שיצילם אלא כדרך מצותם, אם כן זוג אחד, **אין, טפי לא.** ולמה התיר להניח שנים שנים? (11)

ואי קסבר שבת לאו זמן תפילין הוא, ומשום הצלה התירו, וכיון שהוא מניחן על ראשו ועל זרועו אינן נחשבים כמשא, אלא דרך **מלבוש** הוא שהן כתכשיט לאדם, (12) ובצורה שכזאת **שרו ליה רבנן.**

אי הכי, אפילו טפי מזוג אחד נמי יהא מותר להכניס?

ומתרצינן: **לעולם, קסבר רבן גמליאל, שבת לאו זמן תפילין הוא.**

וכי שרו רבנן לענין הצלה כשהוא מכניסין דרך **מלבוש,** הוא דוקא **במקום** שראוי להניח עליו **תפילין,** כיון שלא כל הראש כשר להנחת תפילין אלא דוקא בתוך השקע שבקדקד.

ולגבי שבת נמי, דוקא שם הן נחשבים כתכשיט, אבל מחוץ לשקע, כיון שהן בולטין ביותר, הן אינן כתכשיט אלא כמשא, ואסור להיכנס בהן לעיר. (13)

ומקשינן: **אי הכי, רק זוג אחד, אין, ראוי להניח שם. טפי לא.**

כי לכאורה אין המקום ההוא [בראש וביד] יכול להכיל רק זוג אחד בלבד!

ומתרצינן: **אמר רב שמואל בר רב יצחק: מקום יש בראש להניח בו שתי תפילין!**

ומקשינן: **הניחא תפילין בראש.** אבל תפילין **דיד — מאי איכא למימר?**

שהרי לא כל היד כשירה להנחת תפילין רק הקיבורת, ושם אין מקום ליותר מתפילה אחת, וכיצד התירו לו להכניס שתי תפילין של יד?

ומתרצינן: **כדרב הונא.**

דאמר רב הונא: פעמים שאדם בא מן השדה וחבילתו על ראשו, וכשהוא בא לשאת את

עובר בבל תוסיף בהנחת שתי זוגות. תוד"ה אי הסבר.

12. ומ"מ אין הדרך ללבוש תפילין לשם תכשיט. ולכן רק משום הצלה התירו. רש"י ד"ה לאו זמן תפילין.

ועיין לעיל ע"א הערה 3. והקשה החזו"א סי' ד' למה כתב רש"י טעם אחר ממה שנאמר בגמרא.

13. והתוס' כתבו שאין זו סברא אלא הטעם שרק במקום הנחתן הם נחשבים כמלבוש. תוד"ה וכי.

תכשיט, מ"מ לא התירו בשבת יותר מדרך לבישתן בחול. ובחול הרי אסור ללבוש יותר מזוג אחד משום בל תוסיף.

וכתב הרש"ש דבזה מיושבת קושית האחרונים, שהקשו דמסוגיית הגמרא להלן מבואר דלכל האוקימתות דעת ת"ק דשבת זמן תפילין, ואילו להלכה אנו פוסקין דשבת לאו זמן תפילין, ואעפ"כ הלכה כת"ק.

אלא שאנו נוקטין כדעת רבא כאן, דגם לת"ק שבת לאו זמן תפילין.

11. וי"א שהואיל ושבת זמן תפילין הרי הוא

החבילה הוא מסלקן לתפילין של ראש מראשו, וקושרן בזרועו כדי שראשו יהיה פנוי למשא החבילה.

הרי שיש מקום ביד לשתי תפילין.

ומקשינו: אימר דאמר רב הונא שמניחו בזרועו, משום שהתירו לו כדי שלא ינהג בהן דרך בזיון, שלא יניח חבילתו עליהם, ולכן התירו לו לשימם בזרועו.

אבל שיהא המקום ראוי להנחת תפילה נוספת — מי אמר?

ומסקינן: אלא כדאמר רב שמואל בר רב יצחק לגבי תפילין של ראש:

מקום יש בראש שראוי להניח בו שתי תפילין.

הבא נמי לגבי תפילין של יד אמרינן: מקום יש ביד שראוי להניח בו שתי תפילין! (14)

תנא דבי מנשה: "וקשרתם לאות על ירך" — זו קיבורת, גובה הבשר שבזרוע, שהוא העצם בין המרפק לכתף.

"והיו לטוטפות בין עיניך" — זו קדקד.

ומבארינן: היבא בקדקד?

אמרי דבי רבי ינאי: מקום שמוחו של תינוק רופם רך.

ומבאר הגמרא מחלוקת תנא קמא ורבן גמליאל במתניתין:

לימא בדרב שמואל בר רב יצחק, דאמר מקום יש בראש להניח בו שתי תפילין — קמיפלגי.

דתנא קמא לית ליה דרב שמואל בר רב יצחק, ולדעתו אין מקום בראש ובזרוע אלא רק לזוג תפילין אחד. ולכן אסור להכניס לעיר יותר מזוג אחד.

ורבן גמליאל אית ליה דרב שמואל בר רב יצחק, ויש מקום בראש ובזרוע לשתי תפילין.

ודחינן: לא פליגי בהכי! אלא, דכולי עלמא אית להו דרב שמואל בר רב יצחק.

והבא: בשבת אם היא זמן תפילין קמיפלגי.

דתנא קמא סבר: שבת זמן תפילין, ואין התפילין נחשבות כתכשיט אלא קיום המצוה בלבד הוא שעושה אותן למלבוש.

הילכך, רק זוג אחד מותר להכניס. ועוד, דכיון דשבת זמן תפילין היא, הרי יש איסור "בל תוסיף" בהנחת שתי זוגות תפילין. ואתי איסור בל תוסיף ועושה את התפילין למשא. (15)

ורבן גמליאל סבר: שבת לאו זמן תפילין הוא, ולא המצוה גורמת שיהא על התפילין שם מלבוש, אלא הן תכשיט מצד עצמן.

15. רש"י. והקשה הרש"ש דבלא המשא הרי יש כאן איסור בל תוסיף.

14. מבואר במדרש דשיעור רוחב תפילין הוא שתי אצבעות על שתי אצבעות. תוד"ה מקום.

ורבן גמליאל סבר: מצוות לא בעי כוונה, ולכן יכול להכניס שתי זוגות, כשלא יתכוין בהן לשם מצוה.

שבזוג אחד הוא יוצא ידי חובתו, אעפ"י שלא כיון, ואילו בזוג השני אינו עובר בכל תוסף כיון שלא נתכוין לקיים בו מצוה.

לפי שאין עוברים בכל תוסף אלא אם כן מתכוונים בהוספה לשם מצוה. ועל כל זוג וזוג אנו אומרים שבו הוא יוצא ידי חובתו. (16)

ואיבעית אימא: דכולי עלמא סברי דלצאת צא-א
ידי חובתו לא בעי כוונה. והכא בלעבור משום "בל תוסיף" קמיפלגי.

דתנא קמא סבר: כשם שלצאת לא בעי כוונה, הוא הדין לעבור משום כל תוסף לא בעי כוונה. ולכן אינו יכול להכניס שתי זוגות, שאף אם לא יכוין בהם לשם מצוה, הוא עובר בכל תוסף.

וגם "בל תוסיף" ליכא, שהרי בשבת לא נוהגת מצות תפילין כלל, והרי הן כמלבוש בעלמא. הילכך, מותר להכניס אפילו שתי זוגות, שגם שתי תפילין בכלל תכשיט הן.

ואיבעית אימא: דכולי עלמא סברי שבת
זמן תפילין הוא, ותפילין אינן בכלל תכשיט.

והכא במצות צריכות כוונה קמיפלגי.

תנא קמא סבר: בכל מצוה, מי שרוצה לצאת ידי חובתה — **בעי כוונה!**

שצריך להתכוון בפירוש שהוא עושה לשם מצוה.

הילכך, אינו יכול להכניס שתי זוגות.

כי ממה נפשך: אם יכוין שמניחם לשם מצוה — הרי הוא עובר בכל תוסף.

ואם לא יכוין לשם מצוה — הרי אינו יוצא בשתייהן, והן משא עליו.

אבל אם כיון בפירוש שלא לצאת לא יצא, א"כ גם לתנא קמא ילבש שני זוגות, ויכון בפירוש שלא לצאת.

ובחזו"א סי' כ"ט סקי"א תירץ דיש חילוק בין מ"ד מצוות צריכות כונה, שאז אינו עובר בכל תוסף רק אם כיון לשם מצוה, דבלא כונה אין כאן מעשה מצוה. אבל למ"ד אין צריך כונה הרי אף אם כיון בהדיא שלא לשם מצוה אין זה מועיל להנצל מבל תוסיף, דאין זה חשוב חסר בתכונת המצוה אף שלא יצא ידי חובתו.

ואף הרשב"א גורס כן, אלא שמפרש באופן אחר. דלר"ג הואיל ומצוות צריכות כונה וזה שבא להציל אינו מתכוין לצאת, נמצא שאין יוצא באף אחד משני הזוגות. וממילא אין כאן כל תוסף, שאין כל תוסף אלא כשיוצא באחד

16. הקשה רש"י, אכתי כיון דלאו תכשיט נינהו איך מותר להוציא יותר מזוג אחד, שהרי אף אם אין כאן כל תוסף, אבל הזוג הנוסף הוי משא.

ולכן הוא גורס איפכא, דלכו"ע תפילין תכשיט נינהו, ולת"ק מצוות אין צריכות כונה. הלכך, אף אם לא יכוון שמניחם לשם מצוה מ"מ עובר בכל תוסף, שכשם שלענין לצאת ידי חובתו אין צריך כונה, כך לגבי כל תוסף עובר גם בלא כונה.

ולר"ג מצוות צריכות כונה, והוא הדין לענין כל תוסף אינו עובר אלא אם כן נתכוון. הלכך יכול להכניס שני זוגות ע"י שיתכוין בהם שלא לשם מצוה.

ובתוס' רבינו פרץ הקשה לשיטת הרשב"ם דאפילו למ"ד מצוות אי"צ כונה זה דוקא בסתם,